

De Stemming 2021

Onderzoek in opdracht van VRT en De Standaard

Stefaan Walgrave (UA)

Jonas Lefevere (VUB)

0. Methode

Onderzoeksopzet

- Cross-sectionele online bevraging bij nieuwe steekproef stemgerechtigde inwoners Vlaams gewest (N=2,082).
- Kantar TNS stond in voor het rekruteren van respondenten, UA/VUB stonden in voor ontwerp vragenlijst, kwaliteitscontrole van de data, cleaning van de data, analyse en rapportering. Beide partners volgden samen veldwerk op.
- Representativiteit
 - Geen willekeurige (random) steekproef (onmogelijk online). Respondenten uit bestaand panel van Kantar TNS (*Topix*) en andere panels (Dynata) werden aangeschreven met de vraag om deel te nemen.
 - Quota steekproef, waarbij beoogd wordt een steekproef te bekomen die gelijkaardig is aan de Vlaamse stemgerechtigde bevolking voor wat betreft leeftijd (vier categorieën), opleiding en geslacht (gekruist, zes categorieën), en provincie.
 - Responsgraad: eerste mailing ongeveer 30% respons (maar zegt niet veel in vergelijking met willekeurige steekproef, want gerekruteerd uit panel), volledig sample niet te bepalen want externe panels geven geen informatie over respons.

Veldwerk (1)

- Veldwerk: 29 maart 2021 tot en met 19 april 2020
 - Van één week voor de paasvakantie 2021 tot iets na de paasvakantie.
- Net zoals vorig jaar, belangrijk om context in rekening te brengen
 - Corona-crisis: derde golf en verstrengde maatregelen tijdens de bevragsingsperiode;
 - Schandaal rond Sihame El Kaouakibi.
- In vergelijking met vorig jaar moeilijker om trends *tijdens* de bevragsingsperiode te onderscheiden
 - Vorig jaar: volledige lockdown, die ervoor zorgde dat de respons (en het 'type' respondent) vrij constant bleef doorheen de bevragsingsperiode.
 - Dit jaar: geen lockdown, waardoor we zien dat (1) respons meer geclusterd is in het begin van de bevragsingsperiode (69% van de respondenten van de cross-sectie namen deel in de eerste week van het veldwerk), en (2) de respondenten die later deelnemen systematisch verschillen qua leeftijd en opleidingsniveau.

Veldwerk (2)

- Kwaliteit antwoorden werd gemonitord op verschillende manieren:
 - Respondenten met invultijd van minder dan 5 minuten werden geweerd uit de steekproef
 - Antwoorden van respondenten werden nagekeken op *straightlining* (in vragenbatterij telkens identiek antwoord geven of oplopend/aflopend patroon)
 - Respondenten die nonsensicale antwoorden gaven op open vragen werden verwijderd

Steekproef

- Steekproef bevraging: N=2,082 vulden volledige vragenlijst in, N=1,908 gebruikt in analyse wegens non-respons op vraag over stemgedrag 2019, die wordt gebruikt om te herwegen
- Noteer dat we vaak zullen vergelijken met de cross-sectie van De Stemming in 2020 en dat die bestond uit N=1.857 respondenten

Geslacht en opleiding	Populatie	Steekproef
Vrouw Lager opgeleid	13.6%	8.2%
Vrouw Middelbaar	21.0%	22.3%
Vrouw Hoger opgeleid	15.9%	18.1%
Man Lager opgeleid	13.4%	10.2%
Man Middelbaar	20.6%	22.4%
Man Hoger opgeleid	15.5%	18.8%

Leeftijd	Populatie	Steekproef
18-29	17.7%	18%
30-44	24.2%	18%
45-64	34.5%	40%
65+	23.6%	24%

Invultijd en weging

- Mediane invultijd van de vragenlijst was 19 minuten
- In alle analyses gebruiken we gebruiken proportioneel gewicht (*iterative proportional fitting*) dat de verdeling van de steekproef corrigeert zodat de verdeling in de steekproef gelijk wordt gesteld aan de verdeling in de populatie voor wat betreft leeftijd, opleiding, geslacht, provincie en stemgedrag 2019
- Bij de cross-sectie is het maximale gewicht 9,3. In de cross-sectie zijn deze hoge herwegingsfactoren enkel van toepassing op respondenten die niet waren gaan stemmen in 2019. Deze groep wordt in de analyses vaak buiten beschouwing gelaten omdat de focus vaak ligt op de partij-electoraten. Bij de andere respondenten is de maximale herwegingsfactor in de cross-sectie 4,2

Structuur rapport

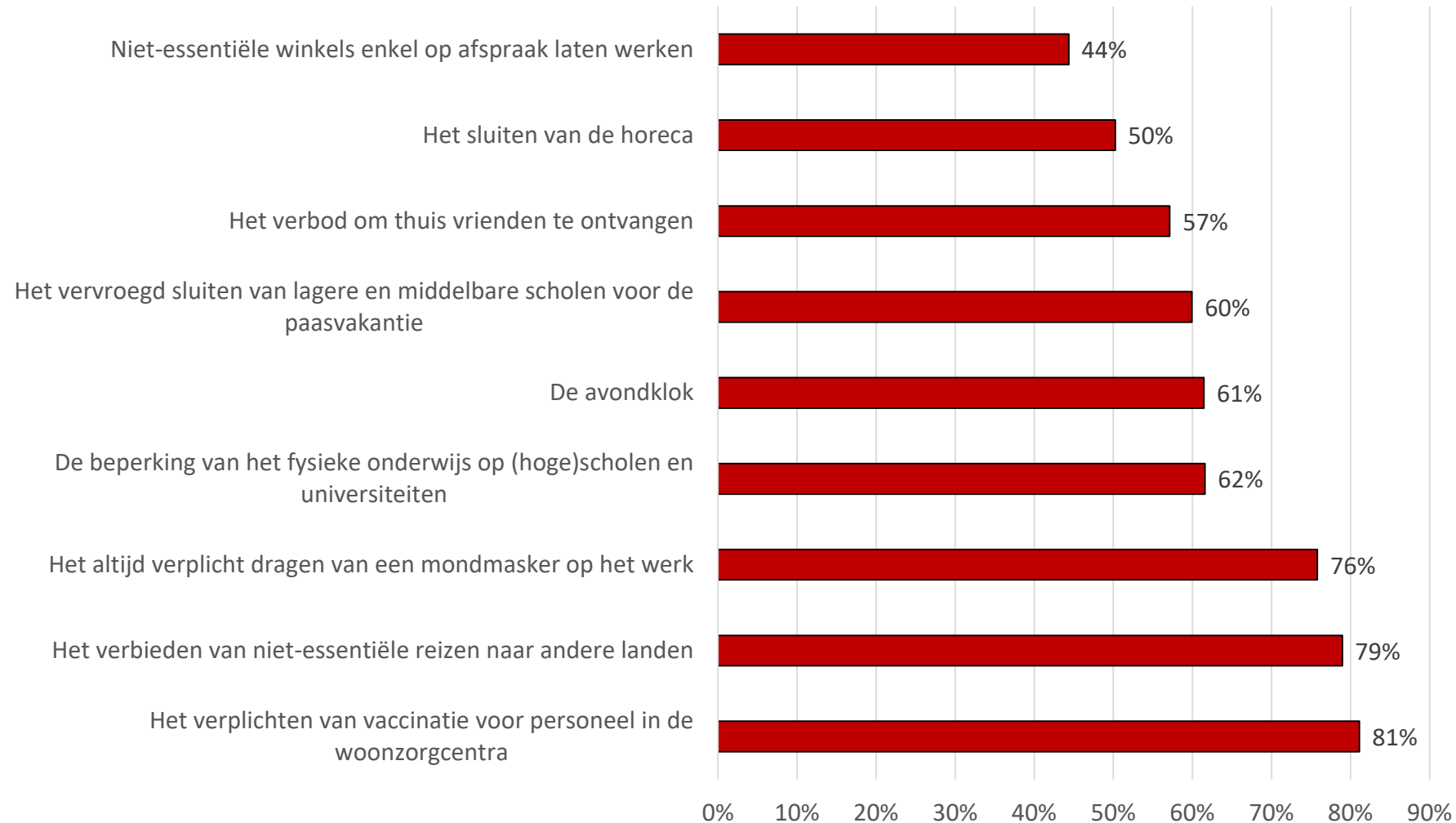
- De uitgebreide vragenlijst bevatte vragen over uiteenlopende thema's
- In dit rapport gaan we in op:
 1. Corona
 2. Houding tegenover van politiek
 3. Belang van politieke thema's
 4. Ideologie, breuklijnen en beleidsvoorkeuren
 5. Polarisatie
 6. Partijen en politici in de media
 7. Populariteit politici
 8. Stemgedrag en kiesintenties
 9. Profielen van electoraten
 10. Fake nieuws

1. Corona

Tweede coronabevraging op rij

- In 2020 werd De Stemming gedaan op het hoogtepunt van de eerste coronagolf, maar ook in 2021 was tijdens de bevraging in april corona nog steeds het dominante thema en waren tijdens de bevraging een aantal ingrijpende maatregelen van kracht (vb. geen buitenlandse reizen, scholen gedeeltelijk dicht, sociale bubbel, winkelen op afspraak, horeca helemaal dicht...). En dat alles tegen de achtergrond van een trage vaccinatie
- We namen een groot aantal coronavragen in De Stemming 2021 op. Vragen over: (1) de steun voor coronamaatregelen, (2) de vaccinatiestrategie, (3) de economische relance, (4) de 'schuld' voor de derde golf, (5) het coronabeleid van de regeringen, (6) de vergelijking met het coronabeleid in de buurlanden, (7) het coronabeleid van individuele ministers

Steun voor maatregelen anno 2021

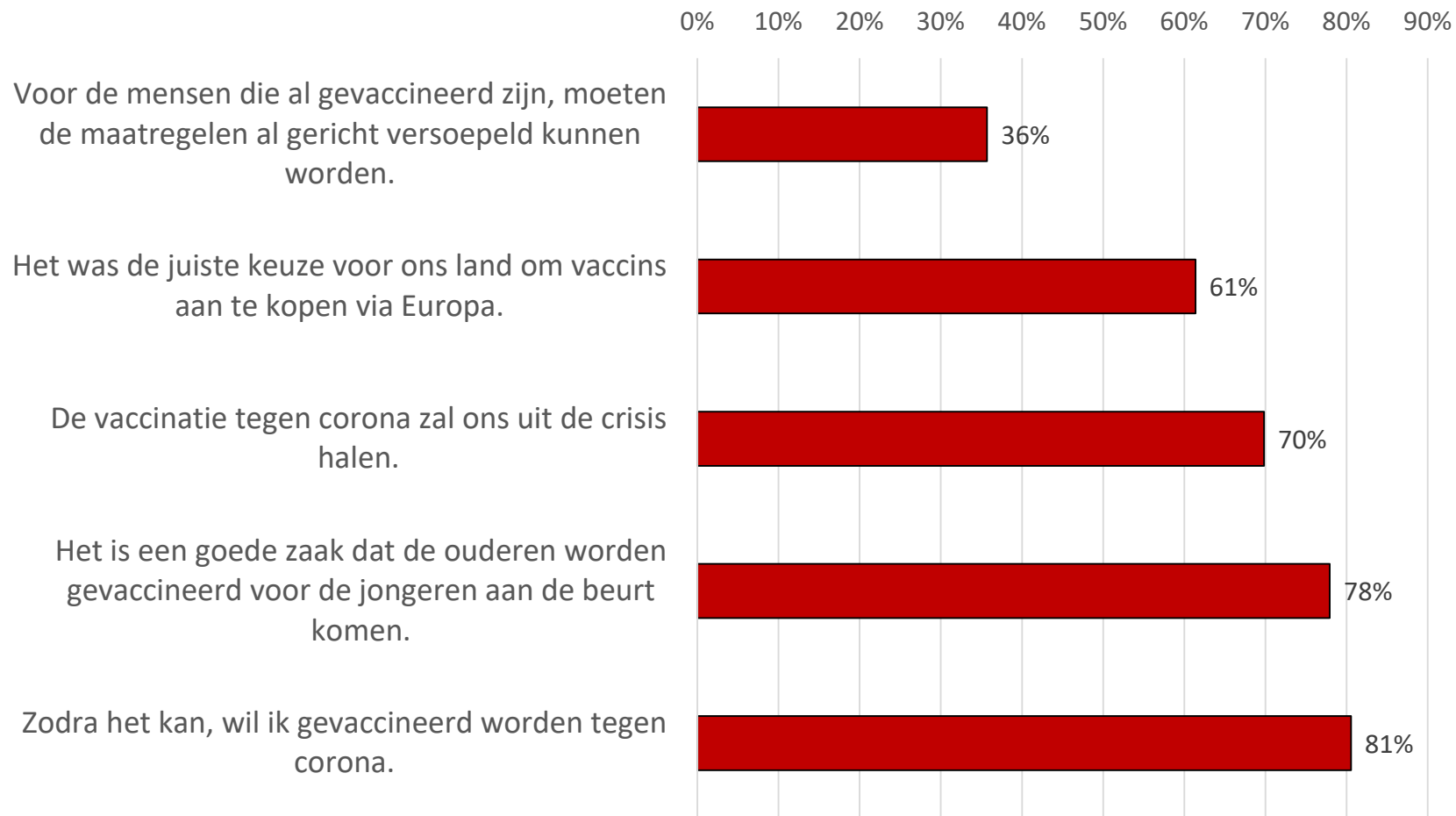
- *In de strijd tegen het coronavirus kunnen landen een heel aantal maatregelen nemen. In België zijn sommige van deze maatregelen op dit moment van kracht, andere maatregelen zijn nu niet van kracht maar waren dat wel in het verleden of worden op dit moment overwogen. In welke mate bent u het eens of oneens met deze maatregelen?*
- In grafiek: % dat het (helemaal) eens is met de maatregel
- Bijna elke maatregel kan (nog steeds) op steun meerderheid rekenen
- Horeca- en winkelmaatregelen krijgen minste steun
- Zéér grote meerderheid (81%) voor verplichte vaccinatie van zorgpersoneel (terwijl die maatregel één van de enige is in de lijst die niet bestond op het moment van de bevraging)

Wie steunt de maatregelen

UPDATE

- Steun of niet-steun voor de maatregelen kun je samen voegen tot één schaal (goede samenhang tussen de items, $\alpha=0,85$)
- Regressie-analyse die steun verklaart, geeft volgende resultaten:
 - Meer steun bij ouderen (voorbeeld van één maatregel die in de schaal zit: voorspelde kans is 40% dat een 18 jarige de sluiting van de horeca steunt, tegenover 57% kans voor een 70-jarige)
 - Meer steun bij mensen die gezondheid belangrijk thema vinden
 - Meer steun bij mensen die democratie goed vinden werken in ons land (voorbeeld: voorspelde kans is 35% dat de meest ontevredenen de horecasluiting steunen, 69% bij meest tevredenen)
 - Minder steun bij mensen die niet zouden gaan stemmen
 - Opvallend: als mensen voor de tweede keer gevaccineerd zijn, steunen ze de maatregelen meer. Dus als ze de helpende kant van het overheidsbeleid tegen corona voelen, zijn ze meer tevreden over het overheidsbeleid in het algemeen (voorbeeld: voorspelde kans van 49% voor steun voor het sluiten van de horeca bij niet-gevaccineerden, 62% bij twee keer gevaccineerden; noteer: dit controleert voor leeftijd en is dus geen leeftijdseffect)
 - Opleiding, geslacht, links-rechts, politieke interesse etc. maakt geen verschil

Vaccinatiestrategie

- In grafiek: % dat het (helemaal) eens is met de maatregel
- In het algemeen, grote steun voor huidig beleid (gemiddeld: 72%)
- Minder steun bij kiezers radicale partijen: gemiddeld 59% bij VB en 68% bij PVDA; hoogste steun bij Open Vld (87%)
- Helemaal géén steun voor eventueel gericht versoepelen voor gevaccineerden (36%) (geen verschil qua leeftijd)
- Zeer hoge vaccinatiebereidheid (maar opvallend lager bij jongere kiezers (18-29) met 66% tegenover ouderen (+50) met 89%)
- EU route voor aankoop vaccins ondanks problemen met de leveringen toch nog nipt gesteund (61%)

Vaccinatiebereidheid

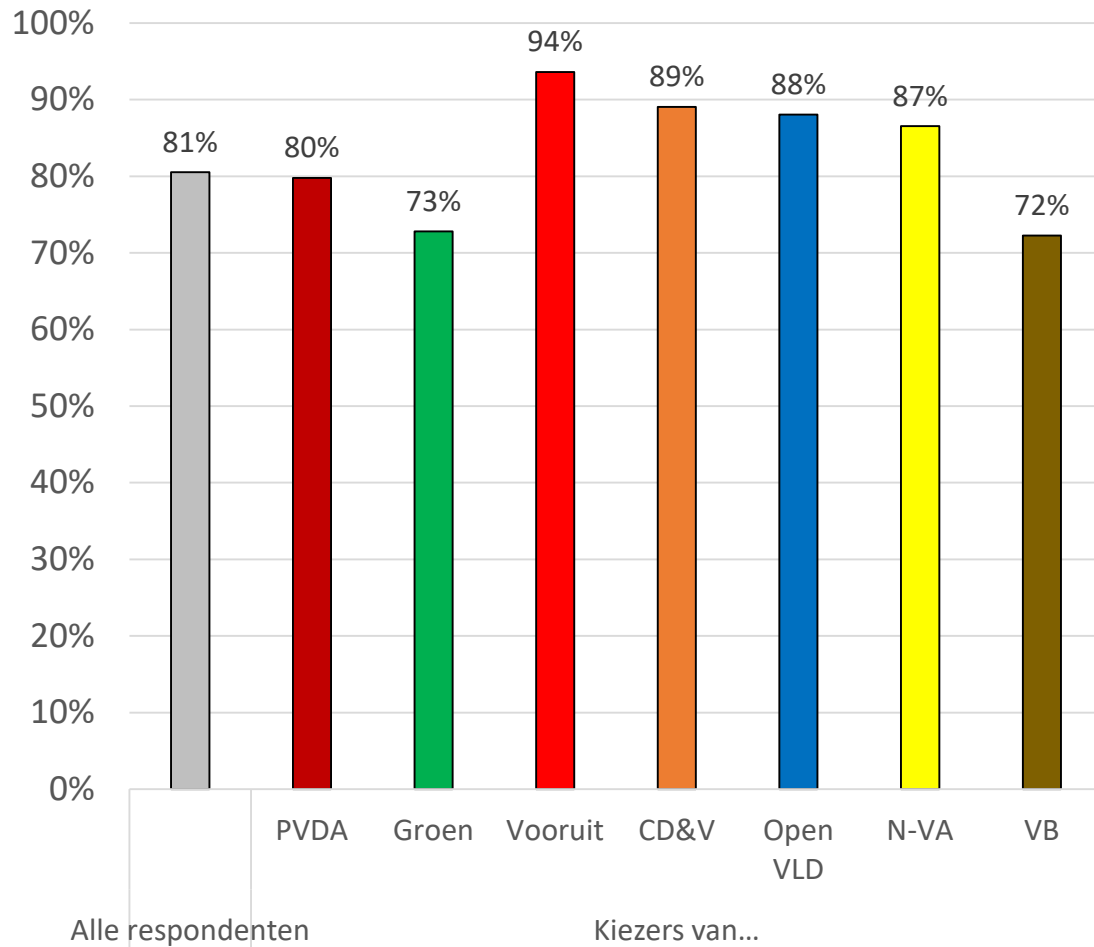
UPDATE

- *Zodra het kan, wil ik gevaccineerd worden tegen corona*
- Wie zijn de mensen die het daarmee eens zijn?
- Heel wat factoren hebben invloed daarop (voorspelde kans op vaccinatiebereidheid van een respondent op basis van regressieanalyse)
 1. Leeftijd (zie verder)
 2. Opleidingsniveau (lager opgeleid 78%, hoger opgeleid 84%)
 3. Links-rechtsplaatsing (extreem links 73% en extreem rechts 70%, centrum 80%)
 4. Stemvoorkeur (zie verder)
 5. Tevredenheid democratie (heel ontevreden 72%, heel tevreden 89%)
 6. Geloof in fake nieuws (zie verder) (van diegenen die alle 7 fake nieuws items geloven wil 61% zich laten vaccineren, van diegenen die geen enkel van de fake nieuw items geloven is dat 86%)
- Dus ook politieke factoren verklaren de vaccinatiebereidheid!
 - Zich laten vaccineren hangt samen met politieke voorkeuren en attitudes
 - Niet-vaccinatie is uiting van wantrouwen in politiek beleid. Het is misschien geen expliciet politieke daad (we kennen de motieven niet) maar het is wel het gevolg van politiek wantrouwen

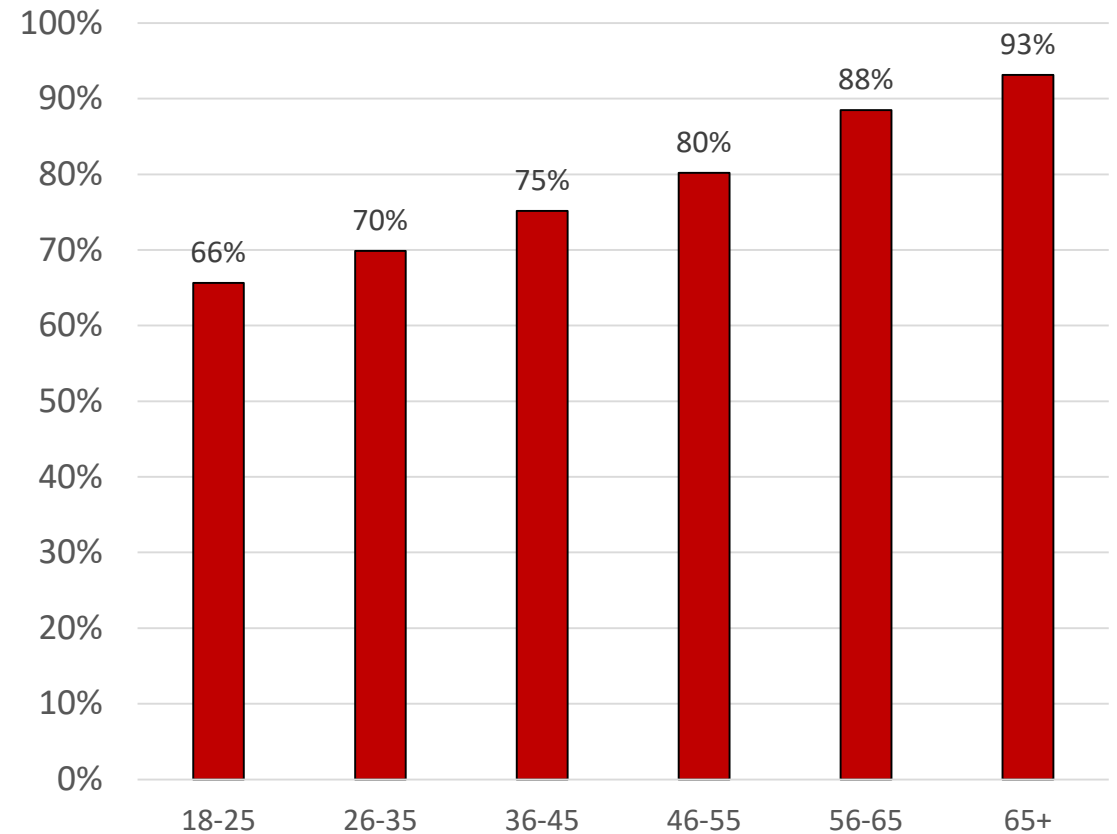
Vaccinatiebereidheid per leeftijd en partij

NIEUW

Vaccinatiebereidheid per electoraat

Vaccinatiebereidheid per leeftijd

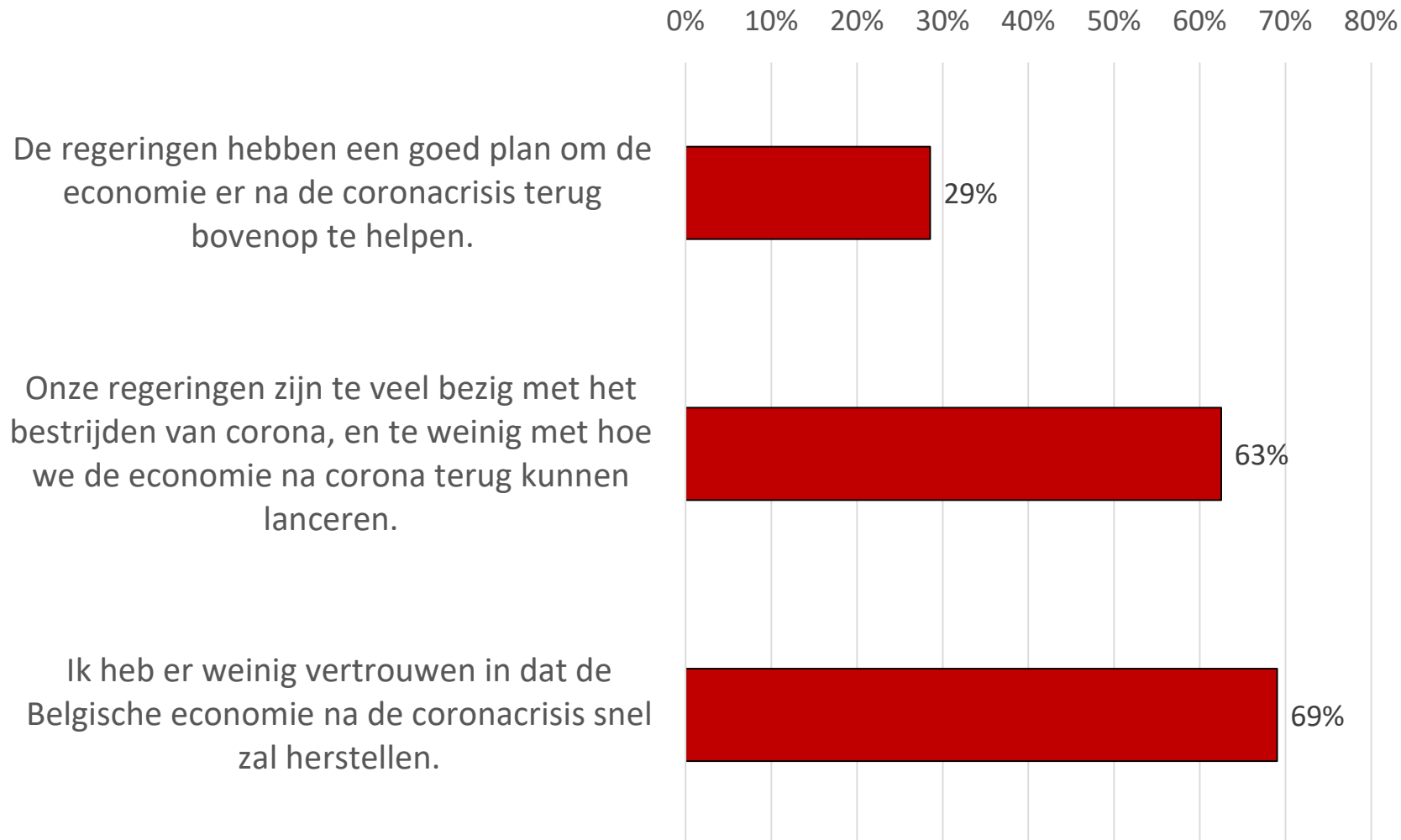

Gerichte versoepelingen

- Opvallend weinig mensen zijn het eens om aan de gevaccineerden al meer dingen toe te laten (36%).
- We schatten een regressie om te kijken welke factoren een rol spelen
 - Geen effect van leeftijd: het is niet zo dat de ouderen (die sneller gevaccineerd worden) sneller meer mogelijkheden willen dan jongeren
 - Geen verschil tussen electoraten
 - Groot effect van geloof in fake nieuws (zie verder): van degenen die geen enkel van de 7 fake nieuwe items geloven steunt 28% een gedifferentieerde versoepeling, bij degenen die alle 7 de items geloven is dat 64%
 - Mannen willen meer gedifferentieerd versoepelen dan vrouwen
 - Klein effect van links-rechts-plaatsing. Hoe extremer links of rechts hoe meer steun voor gedifferentieerd versoepelen; 46% van de mensen die zich op 0 (heel links) plaatsen op de 0-10 links-rechts-schaal zijn akkoord, bij degenen die zich op 5 plaatsen (centrum) is dat 34%
 - Effect van zelf gevaccineerd zijn: van degenen die al twee doses kreeg wil 51% gedifferentieerd versoepelen, van degenen die nog geen vaccin kreeg, is dat maar 35%. Dus als het aantal vaccinaties verder stijgt, zal ook de druk om te versoepelen voor/door de gevaccineerden toenemen

De economische relance

- In grafiek: % steekproef dat het (helemaal) eens is met de stelling
- In het algemeen, groot scepticisme en pessimisme over de relance

Wie twijfelt aan de economische relance

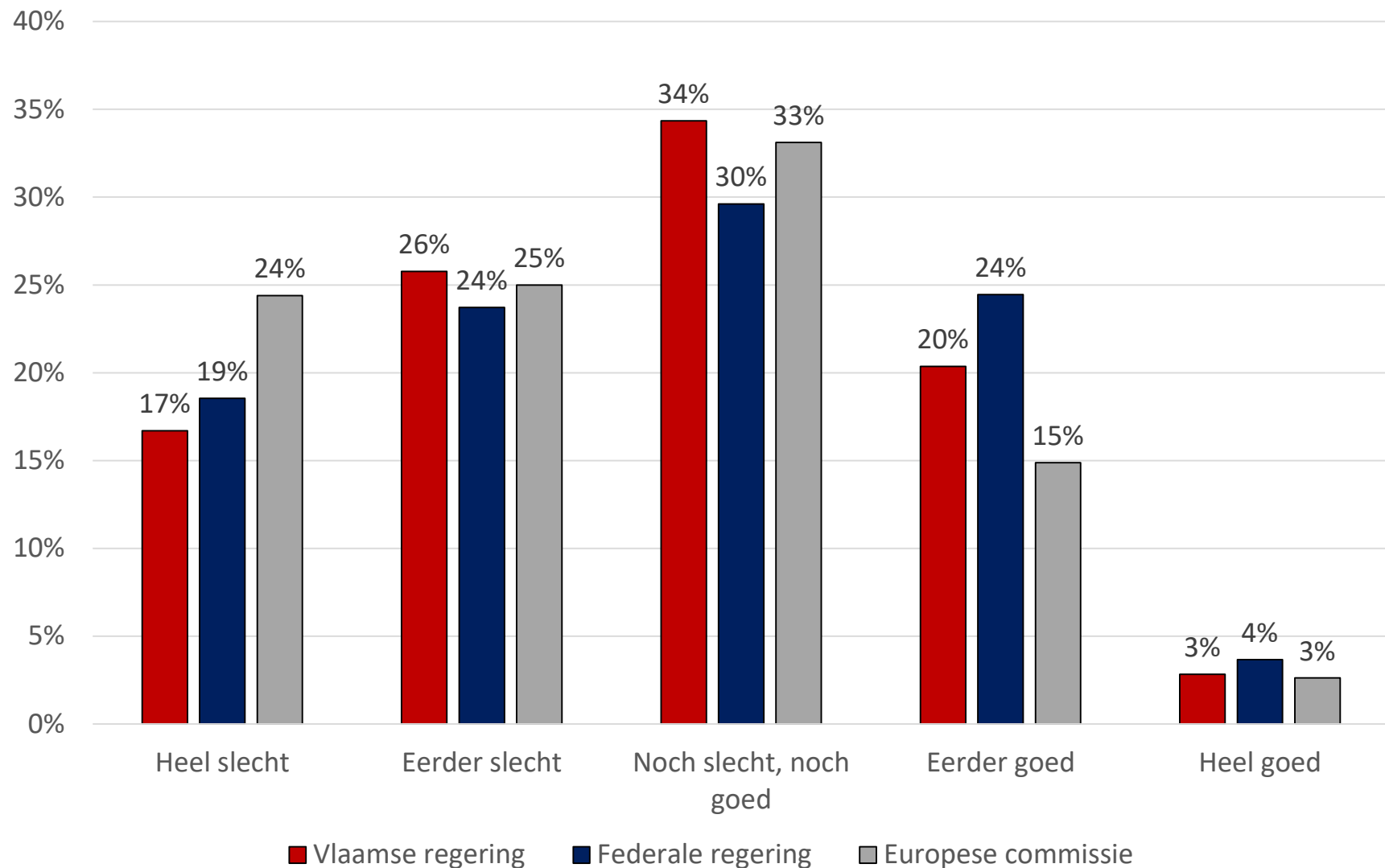
- Met uitzondering van dat van de Open Vld (52%) is er geen enkel electoraat waar de meerderheid ervan overtuigd is dat de regeringen een goed plan hebben om de economie er na de coronacrisis bovenop te helpen; bij de radicale electoraten van VB (17%) en PVDA (21%) is er heel groot scepticisme (voor de rest: CD&V 42%, Groen 39%, N-VA 24%, Vooruit 37%)
- Logistische regressie met hetzelfde item toon dat
 - hoger opgeleiden (22%) sceptischer zijn dan lager opgeleiden (37%)
 - respondenten die vinden dat de overheid de economie moet reguleren (zie verder)(37%) meer vertrouwen hebben in her relanceplan dan zij die vinden dat de ondernemingen volledig vrij moeten zijn (22%)
 - zij die heel tevreden zijn met de werking van onze democratie (58%) *veel* minder sceptisch zijn over de relance dan zij die heel ontevreden zijn met de democratie (5%)

‘Schuld’ derde golf

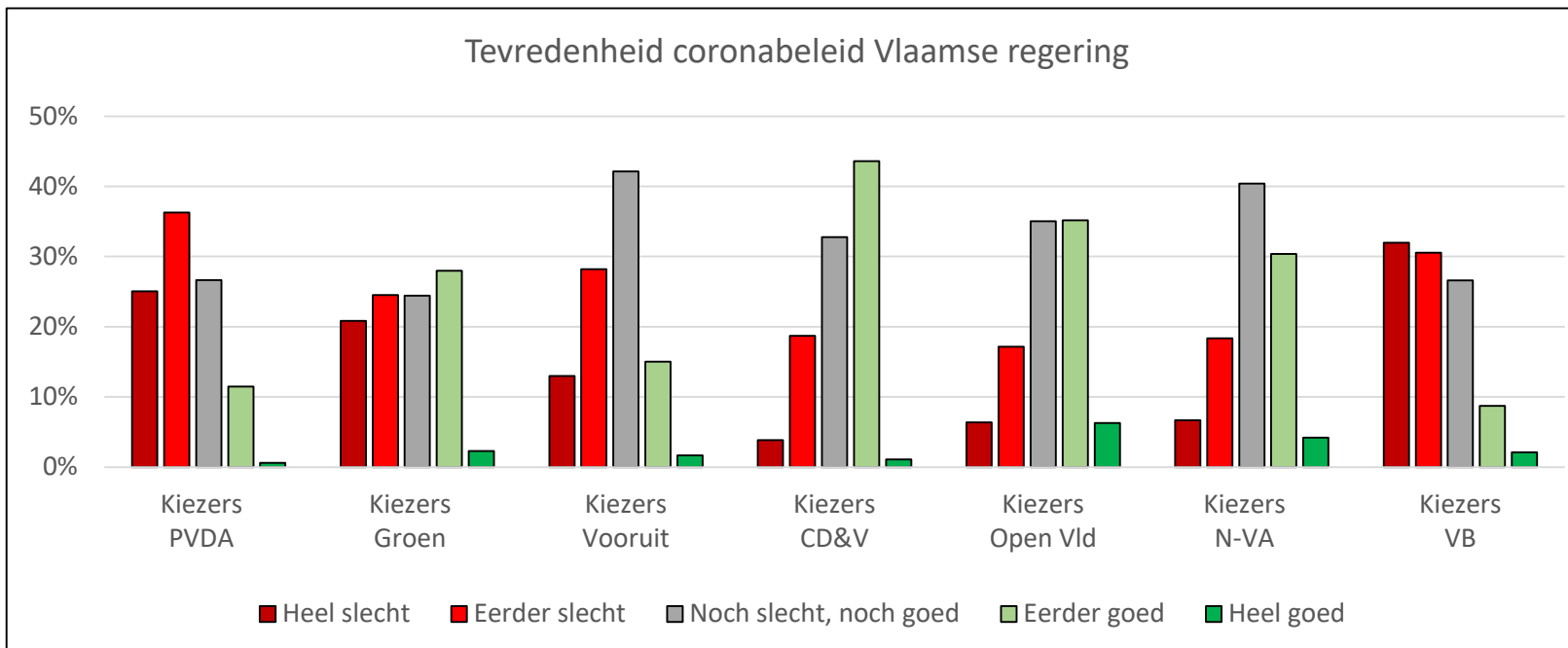
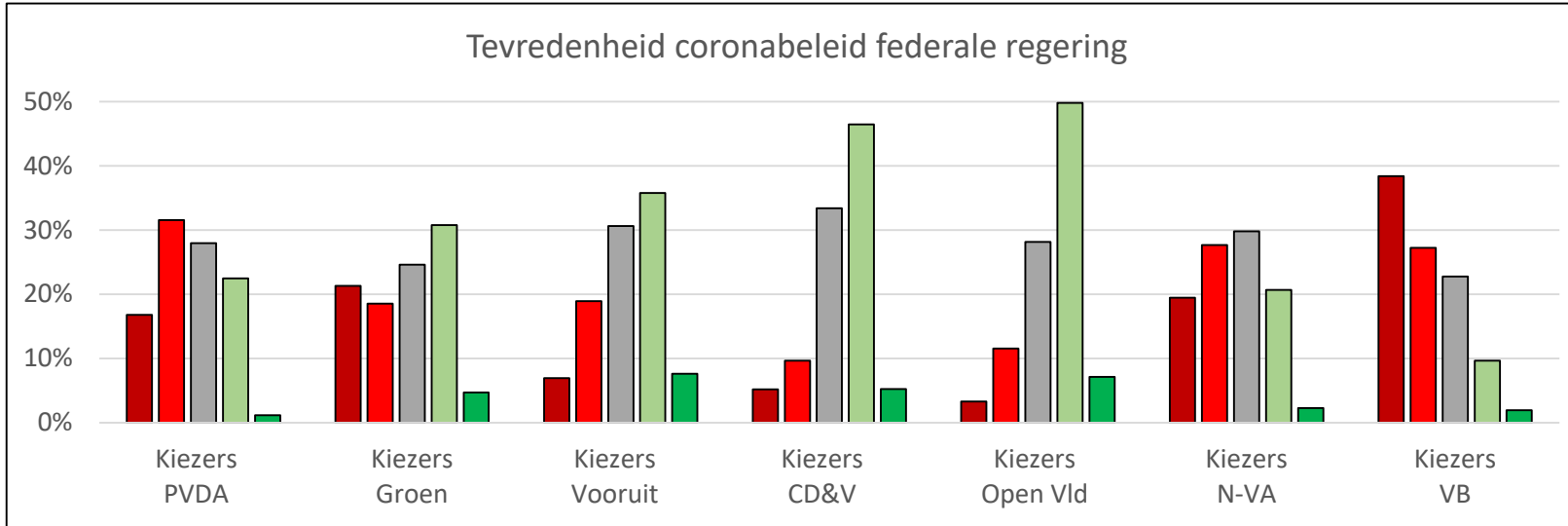
- *Op 24 maart beslisten onze regeringen (overlegcomité) om de coronamaatregelen opnieuw te verstrengen. In welke mate denkt u dat volgende mogelijke oorzaken hebben bijgedragen tot de stijgende cijfers die tot deze maatregelen hebben geleid? (0 = Helemaal niet bijgedragen tot 10 = Heel sterk bijgedragen)*
- In grafiek: gemiddelde score op 0-10 schaal
- Alle vijf ‘schuldigen’ worden mee verantwoordelijk geacht (scoren boven 5) (zelfs de virologen)
- Twee belangrijkste ‘schuldigen’ zijn niet politiek: (varianten van) het virus zelf (7,1) en het gedrag van burgers (7,3)
- Dat laatste verklaart de intolerantie en spanningen rond het volgen van de regels. Voor veel Vlamingen zijn die individuele ‘zondaars’ de oorzaak van het blijven aanslepen van de crisis (vooral +50ers vinden dat (7,6) meer dan 18-29-jarigen (6,7); vooral Open Vld (7,8) en CD&V kiezers (7,8) wijzen naar burgers als oorzaak, VB-kiezers het minst (6,8))
- Het overlegcomité wordt het *minst* bekritiseerd door VB-kiezers (5,7) wat opvallend is want VB is een radicale oppositiepartij; het comité wordt het *meest* bekritiseerd door N-VA-kiezers (6,6) wat wellicht te verklaren is door het feit dat Jan Jambon er schijnbaar verschillende keren zijn slag niet heeft kunnen thuis halen (misschien ook door de onderwijsdiscussie met Ben Weyts)

Corona-aanpak regeringen

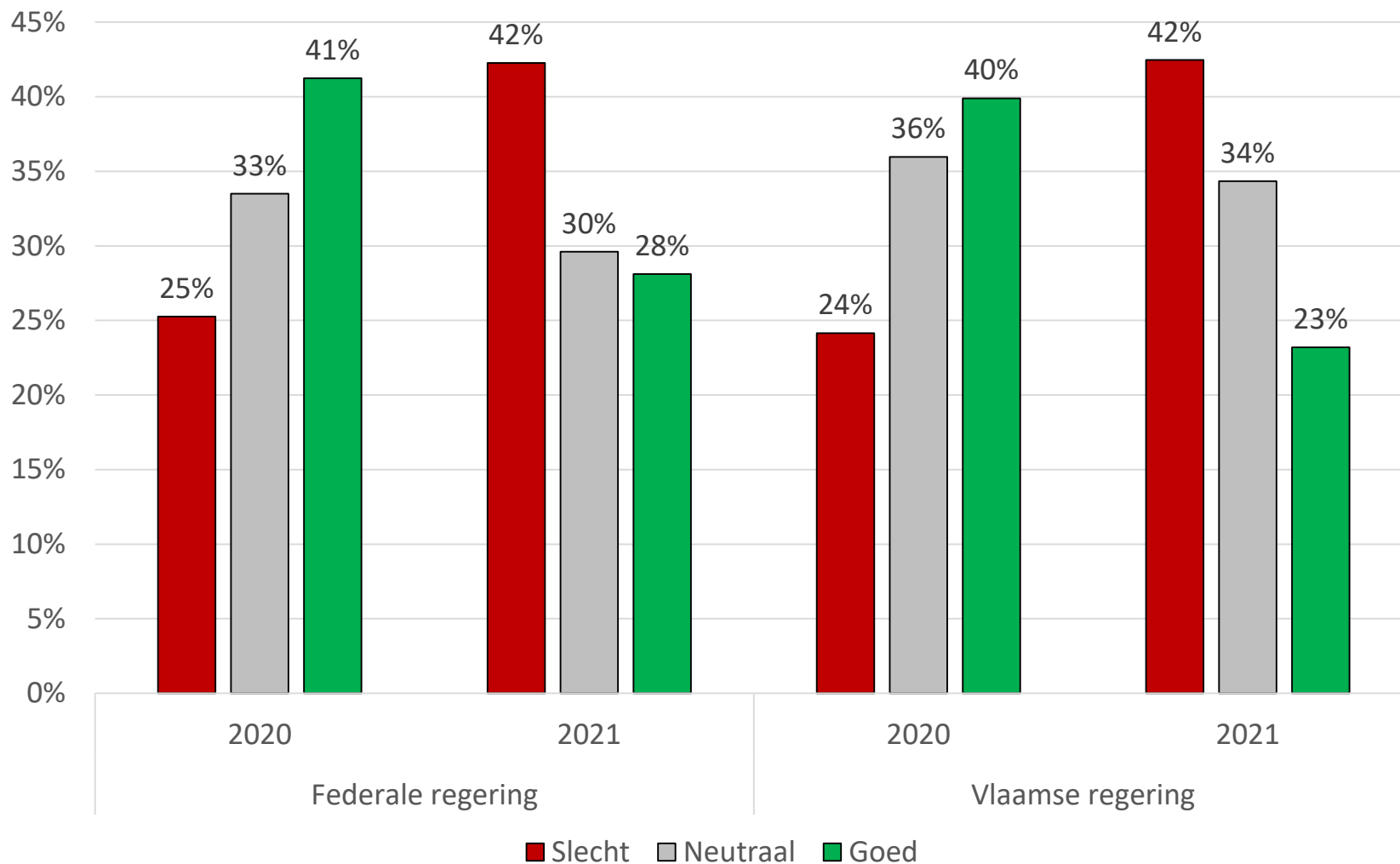
- Steun voor maatregelen is iets anders dan steun voor de regering die ze uitvaardigen
- *Algemeen bekeken, in hoeverre vindt u dat de coronacrisis eerder slecht of goed wordt aangepakt door de huidige federale regering, de Vlaamse regering en de Europese Commissie?*
- Van een 'rally around the flag'-effect is anno 2021 geen sprake: duidelijk meer ontevredenheid dan tevredenheid over elk bestuursniveau
- Meest ontevredenheid over EU commissie, wellicht door de trage vaccinleveringen? Maar EU scoort altijd lager op dit soort evaluaties
- Weinig verschil tussen Federale en Vlaamse regering (normaal scoort Vlaamse regering wat hoger qua tevredenheid maar nu eerder omgekeerd)

Corona-aanpak is gepolitiseerd

- *Algemeen bekeken, in hoeverre vindt u dat de coronacrisis eerder slecht of goed wordt aangepakt door de huidige federale regering en de Vlaamse regering*
- Meer ontevredenheid bij kiezers radicale partijen (VB en PVDA)
- Meest tevredenheid bij kiezers drie traditionele partijen (CD&V, Open Vld, en Vooruit)
- N-VA en Groen-kiezers zitten daar tussenin
- De partij voor wie mensen stemmen, bepaalt hun tevredenheid over het beleid van een regering: als hun partij in de regering zit, zijn mensen (veel) meer tevreden
- Voorbeeld: N-VA-kiezer heeft veel meer steun voor Vlaams dan voor federaal beleid en Vooruit-kiezer heeft meer steun voor federaal dan voor Vlaams beleid
- EU commissie (niet getoond in grafiek) scoort vooral bij electoraten van radicale partijen nog slechter (67% (heel) slecht bij VB; 52% (heel) slecht bij PVDA). Ook N-VA-kiezer lust coronabeleid EU commissie niet (55% (heel) slecht)

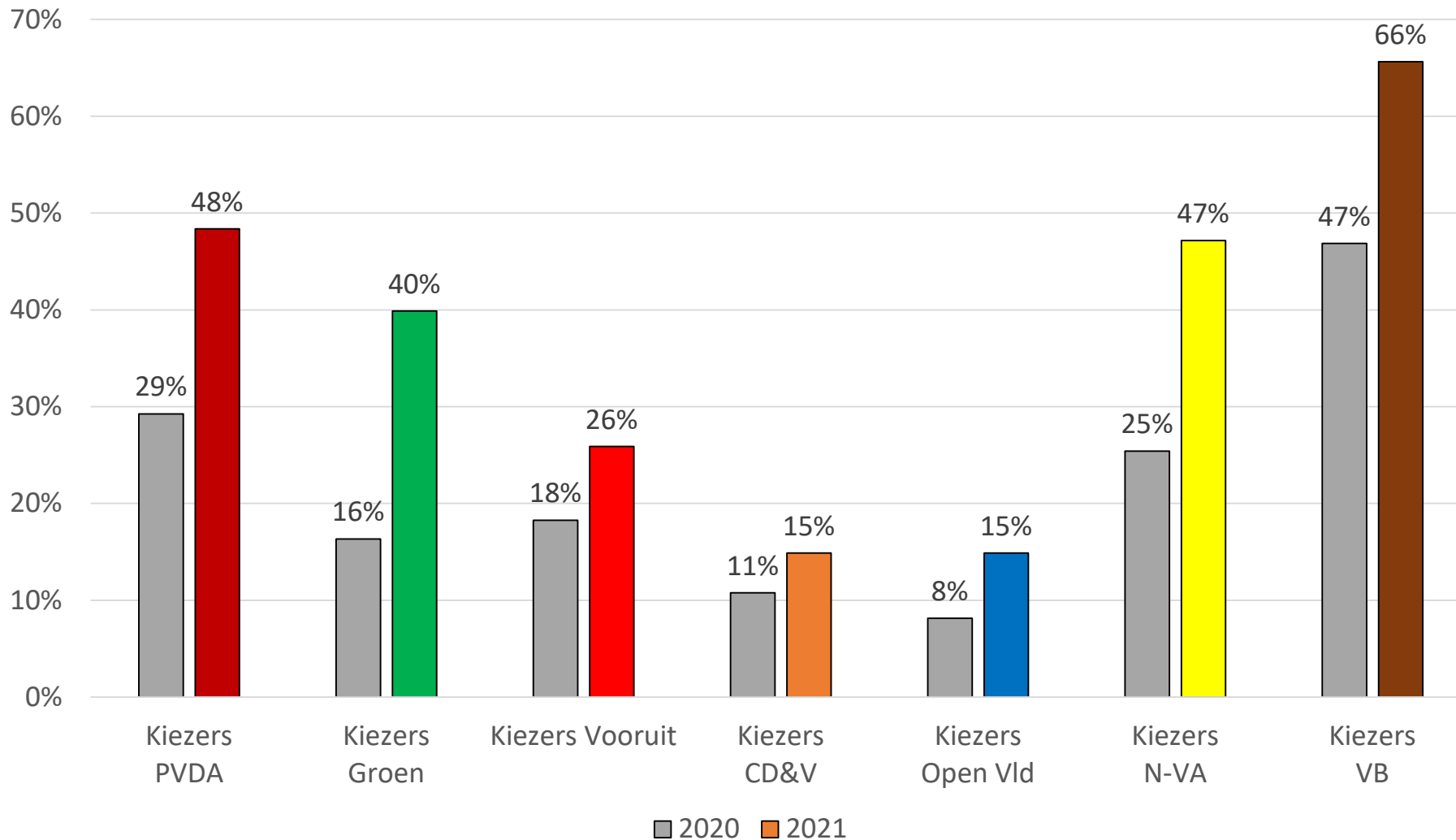
Sterk verminderde tevredenheid corona-aanpak

- *Algemeen bekeken, in hoeverre vindt u dat de coronacrisis eerder slecht of goed wordt aangepakt door de huidige federale regering en de Vlaamse regering?*
- Vergelijking De Stemming 2020 en De Stemming 2021
- ‘Stemming’ over beide regeringen is helemaal omgedraaid. Er was véél meer steun in 2020 dan in 2021. In 2020 ‘rally around the flag’-effect wellicht?
- Verlies is even groot bij Vlaamse als bij federale regering
- Ironie: het coronabeleid van de federale noodregering Wilmes in 2020 werd--ondanks de soms slechte communicatie (zie persconferenties)--veel meer geapprecieerd dan het coronabeleid van de huidige federale regering met meerderheid en volle bevoegdheden.

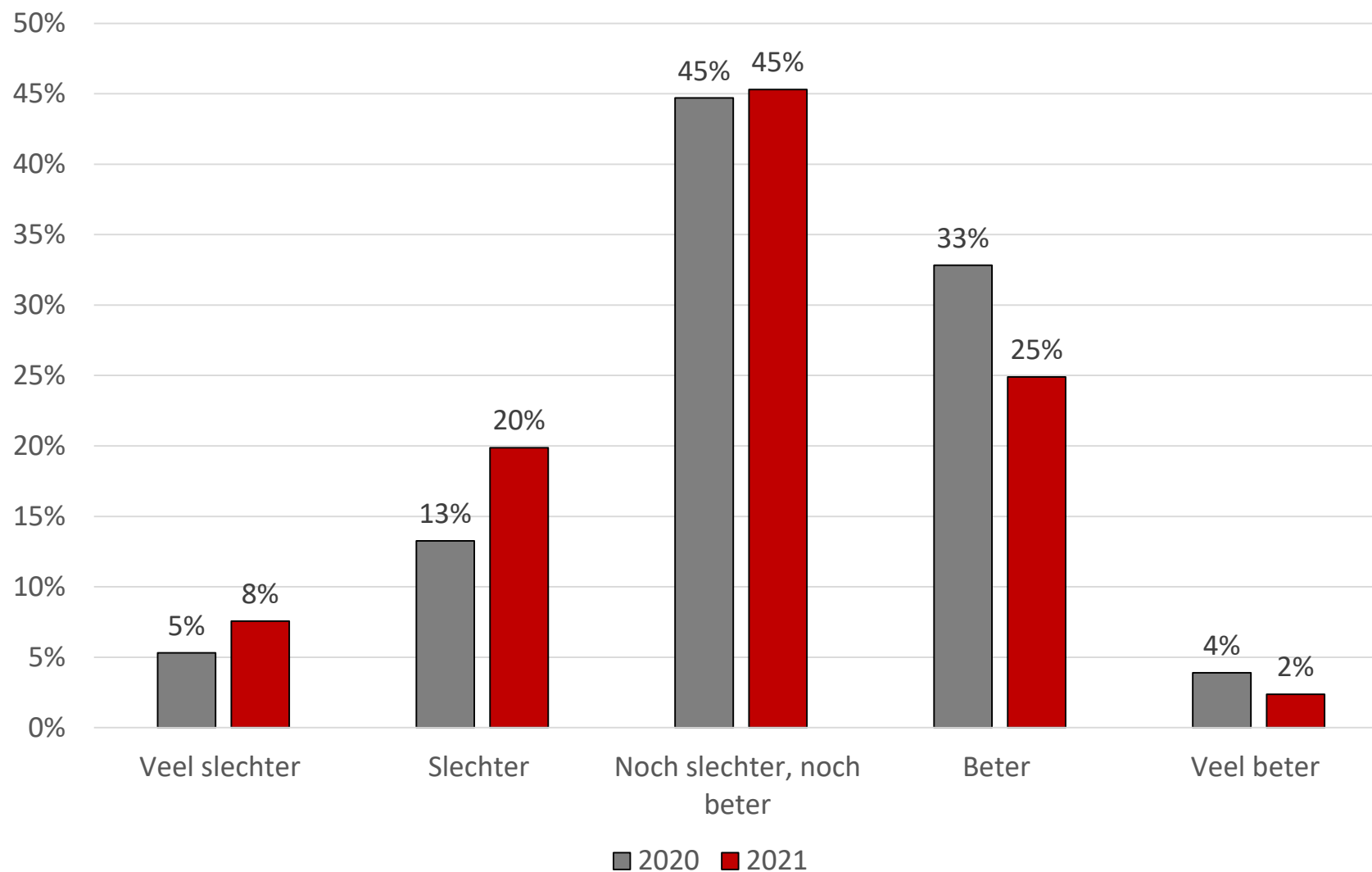
Ontevredenheid corona-aanpak stijgt bij alle electoraten

UPDATE

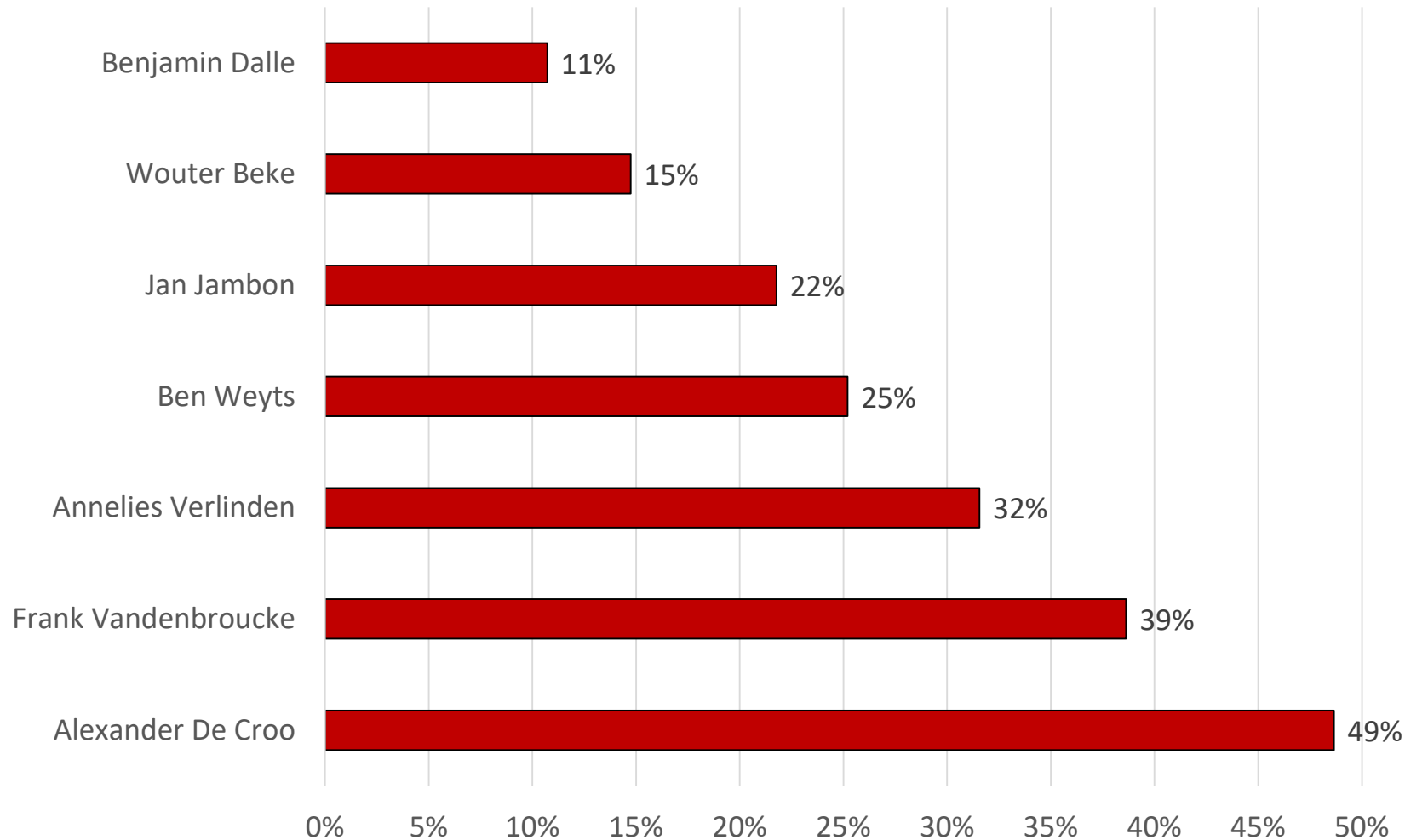
- In grafiek: % die federaal coronabeleid (heel) slecht vinden
- Vergelijking De Stemming 2020 en 2021
- In *elk* electoraat steeg de ontevredenheid
- Relatief grootste groei ontevredenheid bij Groenkiezers (meer dan een verdubbeling van % ontevredenen)
- Ook sterke groei bij N-VA- en PVDA-kiezers
- Stijging ontevredenheid bij electoraten drie traditionele partijen is meer beperkt

Vergelijking coronabeleid buurlanden

- *Als u het Belgische beleid voor de bestrijding van het Coronavirus vergelijkt met het beleid in de buurlanden, denk u dan dat onze regering het dan beter of slechter heeft gedaan dan de regeringen in die landen?*
- Vergelijking De Stemming 2020 en 2021
- Ook hier duidelijk toenemend pessimisme. In 2020 dacht de meerderheid dat we het beter deden (37% beter vs. 18% slechter), in 2021 is dat gewijzigd (27% beter vs. 28% slechter)

Coronabeleid van individuele ministers

- *Er zijn verschillende ministers van de Belgische of Vlaamse regering die een rol spelen in het bestrijden van de coronacrisis. Kunt u voor onderstaande politici aangeven of u vindt dat ze daarbij een goede of slechte indruk op u hebben gemaakt?*
- Grafiek: % dat vindt dat minister (heel) goede indruk maakte
- Noot: voor sommige ministers zegt een meerderheid 'noch goed, noch slecht', wellicht omdat die ministers meer onbekend zijn (vb. Dalle met 58%)
- Kopstukken van de drie traditionele partijen in *federale* regering scoren (erg) goed, leden van de *Vlaamse* regering scoren allemaal lager
- Score De Croo is bijzonder hoog (49%) (ter vergelijking: Wilmes scoorde 41% in 2020 en was toen nummer één)
- Vandebroucke (39%) scoort als minister van volksgezondheid iets hoger dan Maggie De Block in 2020 (32%)

	Alle respondenten	Kiezers van...						
		CD&V	Groen	N-VA	Open VLD	PVDA	Vooruit	VB
Alexander De Croo	49%	71%	59%	43%	83%	51%	68%	25%
Frank Vandenbroucke	39%	57%	37%	35%	62%	50%	66%	21%
Annelies Verlinden	32%	59%	32%	32%	55%	30%	44%	15%
Ben Weyts	25%	36%	20%	50%	29%	9%	13%	20%
Jan Jambon	22%	26%	22%	41%	31%	11%	9%	17%
Wouter Beke	15%	46%	22%	14%	24%	8%	13%	6%
Benjamin Dalle	11%	22%	13%	11%	23%	4%	12%	6%

- *Er zijn verschillende ministers van de Belgische of Vlaamse regering die een rol spelen in het bestrijden van de coronacrisis. Kunt u voor onderstaande politici aangeven of u vindt dat ze daarbij een goede of slechte indruk op u hebben gemaakt?*
- In tabel: % dat vindt dat minister (heel) goede indruk maakte
- Alle ministers scoren best bij eigen achterban, maar sommigen kunnen niet de helft van de eigen achterban overtuigen (Jambon, Beke, Dalle)
- *De Croo* overtuigt bijna alle electoraten, ook de linkse (maar niet: N-VA en VB). Opvallend: in alle leeftijdscategorieën scoort De Croo goed (niet in grafiek)
- *Vandenbroucke* meer omstreden, ook aan de linkerzijde (zie Groen). Groot verschil in steun naargelang leeftijd, heel laag bij 18-29 jarigen (23%) en hoog bij +50ers (48%)(niet in grafiek)
- *Weyts* scoort slechter bij de jeugd (21%) dan bij de ouderen (29%), bij *Dalle* is het omgekeerd (15% en 9%)(niet in grafiek)

De Croo en Vandenbroucke

NIEUW

- Omdat ze er bovendien steken en het coronagezicht van de regering vormen, gaan we dieper in op de indruk van De Croo en Vandenbroucke
- Zowel degenen die De Croo als Vandenbroucke een goede indruk vinden maken, vinden *gezondheidszorg* het belangrijkste probleem (zie verder). Bij De Croo is percentage goede indruk 59% (bij respondenten die gezondheidszorg grootste probleem vinden) en 42% (gezondheidszorg niet het groot probleem), bij Vandenbroucke 44% en 35%. Het is dus niet zo dat alleen Vandenbroucke als bevoegd minister en 'meester-uitlegger' van het coronabeleid er het meest vruchten van plukt, ook De Croo doet dat
- Resultaten van regressies met goede indruk De Croo en Vandenbroucke zijn als volgt:
 - Vandenbroucke: (+) bij ouderen, hooggeschoolden, politiek-geïnteresseerden, mensen die tevreden zijn over onze democratie, en electoraten Vooruit, Open Vld en CD&V
 - De Croo: (+) bij ouderen, mensen die tevreden zijn over hun inkomen, die zich rechts plaatsen, die zich minder extreem link-rechts plaatsen, politiek-geïnteresseerden, mensen die tevreden zijn over onze democratie, electoraten Vooruit, Open Vld en CD&V en Groen
 - Verschil is dus dat VDB beter scoort bij hooggeschoolden dan De Croo, en dat De Croo meer steun geniet bij de centrum-rechtse kiezers, en de meer gegoede kiezers, en dat hij meer steun krijgt van Groen-kiezers

Besluit coronacrisis

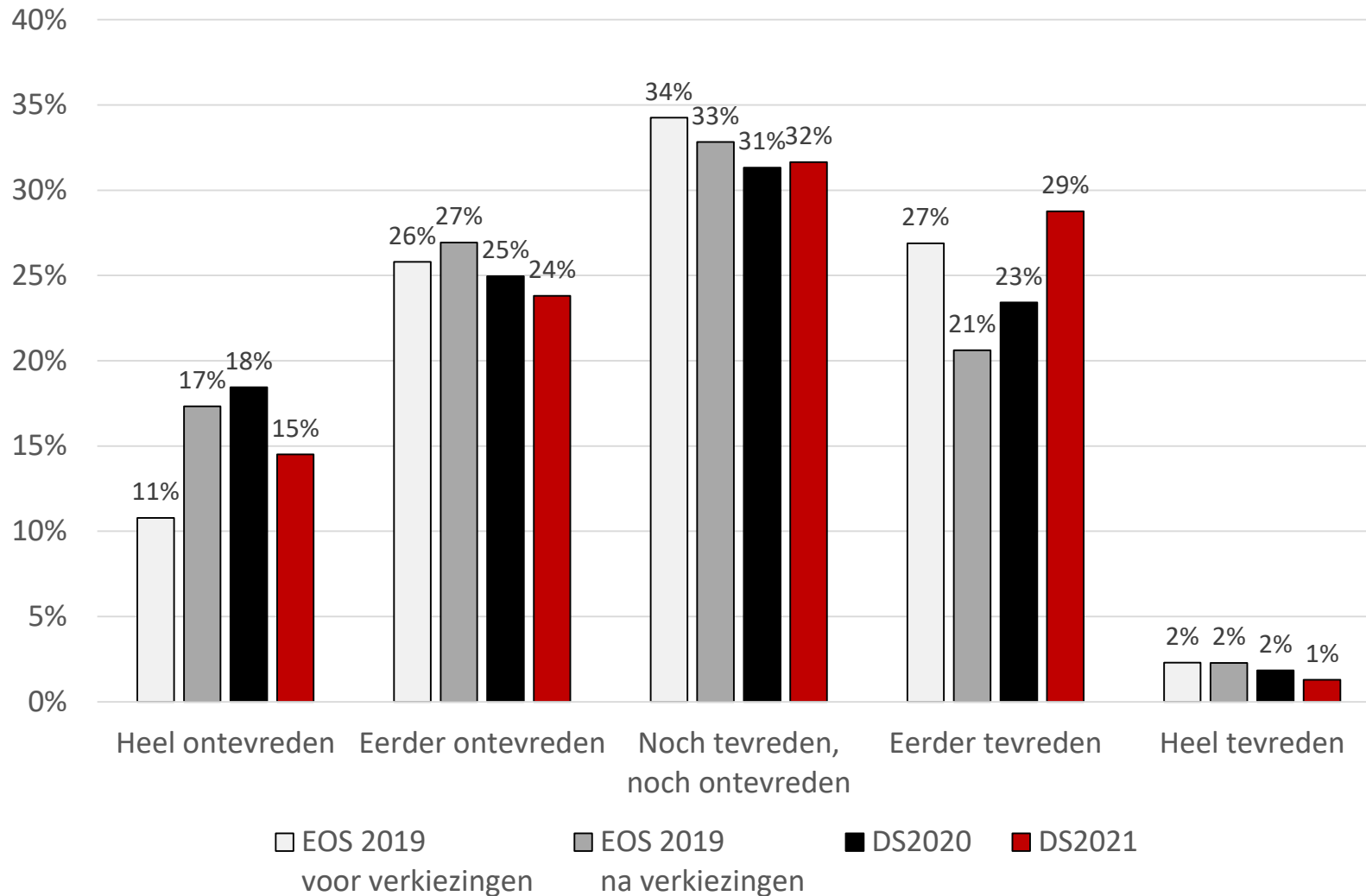
- Uitzonderlijk grote steun voor straffe coronamaatregelen in 2020 is op een jaar tijd stevig afgekalfd, maar er is nog steeds relatief veel steun voor de geldende maatregelen
 - Jongere en rechtse kiezers (en Groen-kiezers) zijn vaker afgehaakt, kiezers traditionele partijen blijven steunen
 - Effectief beleid helpt: gevaccineerd zijn, leidt tot meer steun maatregelen
- Corona-aanpak van regeringen en ministers geniet veel minder steun anno 2021, bij alle electoraten
 - Ook hier jongere kiezers en rechtsen die steun terugtrekken
 - Beter *track record* van federale dan van Vlaamse regering (zie ministers)
 - Alexander De Croo wekt als persoon vertrouwen maar er was meer vertrouwen in onzeker beleid en regering van Wilmès in 2020 dan in steviger beleid van regering De Croo in 2021
 - Geen verwachting dat het na corona economisch goed komt
- Corona is in veel hogere mate dan in 2021 gepolitiseerd tussen links en rechts, en tussen de electoraten; zelfs de vaccinatiebereidheid hangt samen met partijvoorkeur en politiek wantrouwen

2. Houding tegenover politiek

Houdingen tegenover politiek

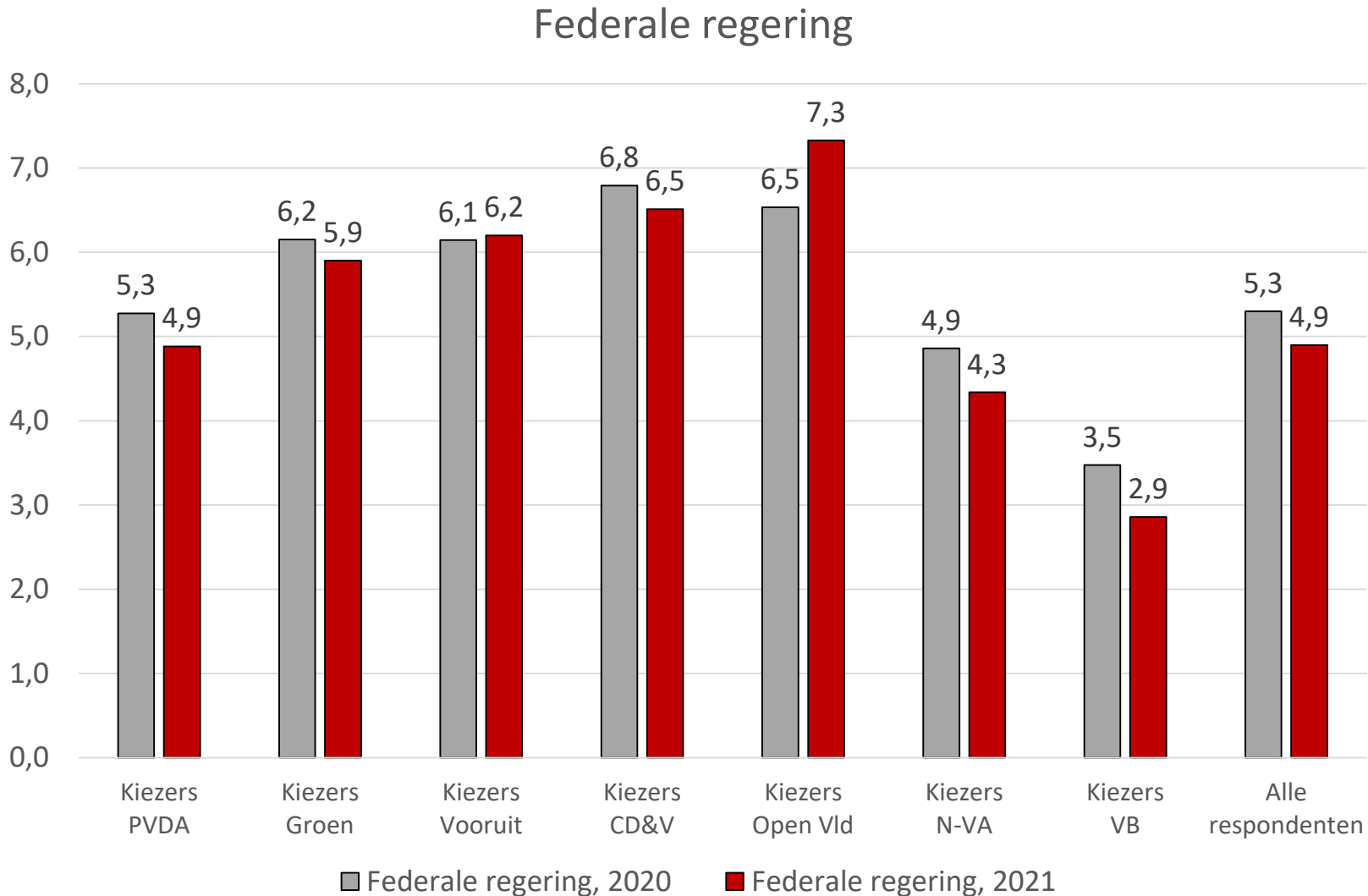
- Eén van de belangrijke bevindingen van De Stemming 2020 was de diepe politieke ontevredenheid bij veel Vlamingen
- In april 2021 was de grootste accuutheid van de coronacrisis misschien wat weggeëbd en was er een werkende federale regering met een normale meerderheid. Dus dat zou wel wijzigingen kunnen geven
- Voor De Stemming 2021 presenteren we analyses over:
 - (1) Tevredenheid over werking democratie
 - (2) Vertrouwen in regeringen
 - (3) Legitimiteit van de federale regering
 - (4) Tevredenheid regeringsbeleid

Tevredenheid democratie

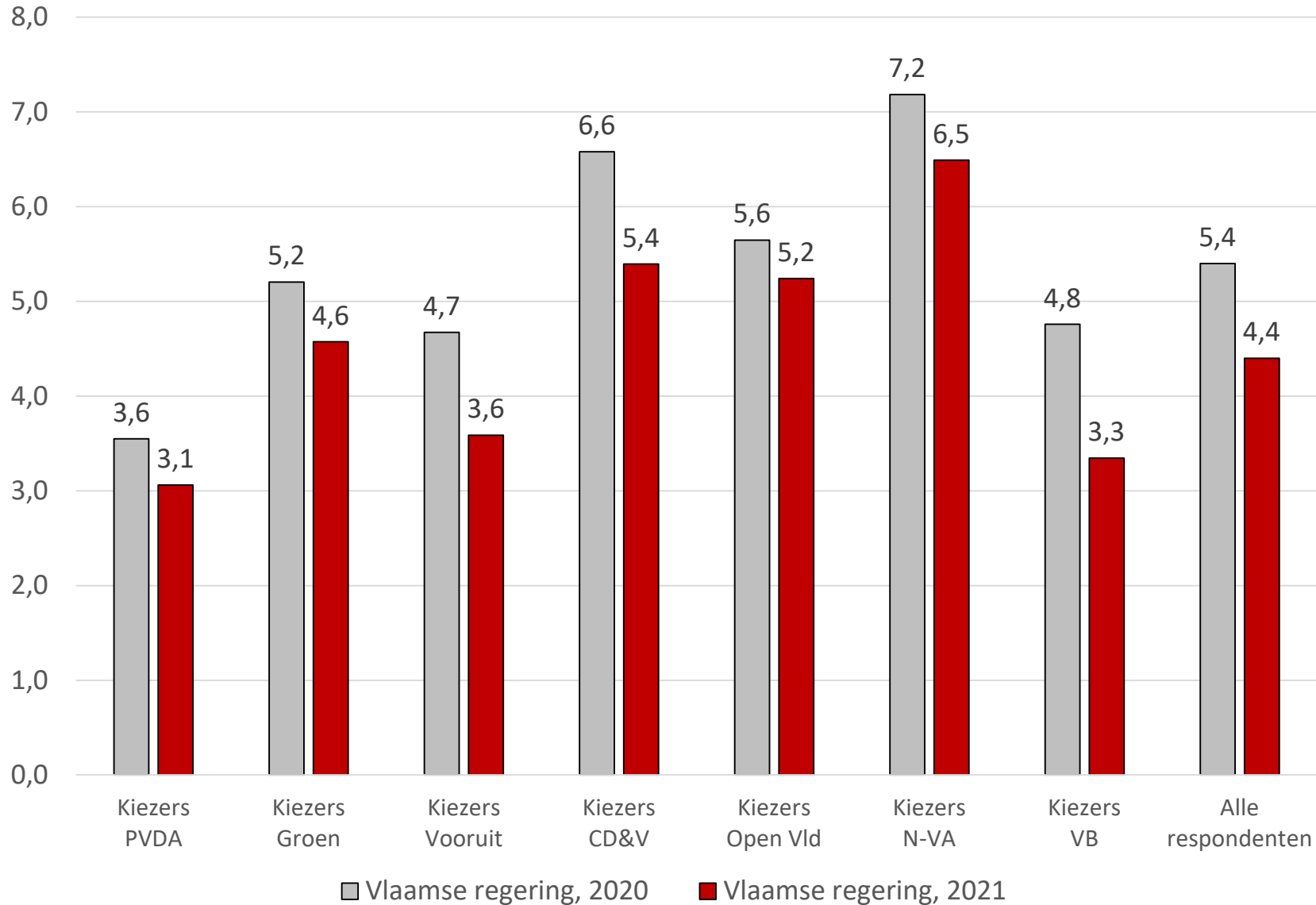
- *In het algemeen, bent u eerder tevreden of eerder ontevreden over de manier waarop de democratie in België werkt?*
- Standaardvraag die internationaal en longitudinaal veel gebruikt wordt, is normaal gezien vrij stabiel doorheen de tijd
- We vergelijken De Stemming 2021 en 2020 met gelijkaardige bevestigingen door het EOS-netwerk RepResent net voor (N=1,973) en net na de verkiezingen van 2019 (N=1,972).
- De grootste groep Vlamingen is anno 2021 *ontevreden* over Belgische democratie (39% vs. 30% tevreden)
- Opvallend: de tevredenheid met de democratie in ons land is *toegenomen* sinds 2020; het verschil tussen 2021 en 2020 is statistisch significant. Er zijn minder mensen heel ontevreden en meer mensen eerder tevreden. Corona heeft wat dit betreft geen diepe(re) wonden geslagen
- Heeft de stijging te maken met het feit dat er terug een normaal-werkende federale regering is?

Vertrouwen in regeringen

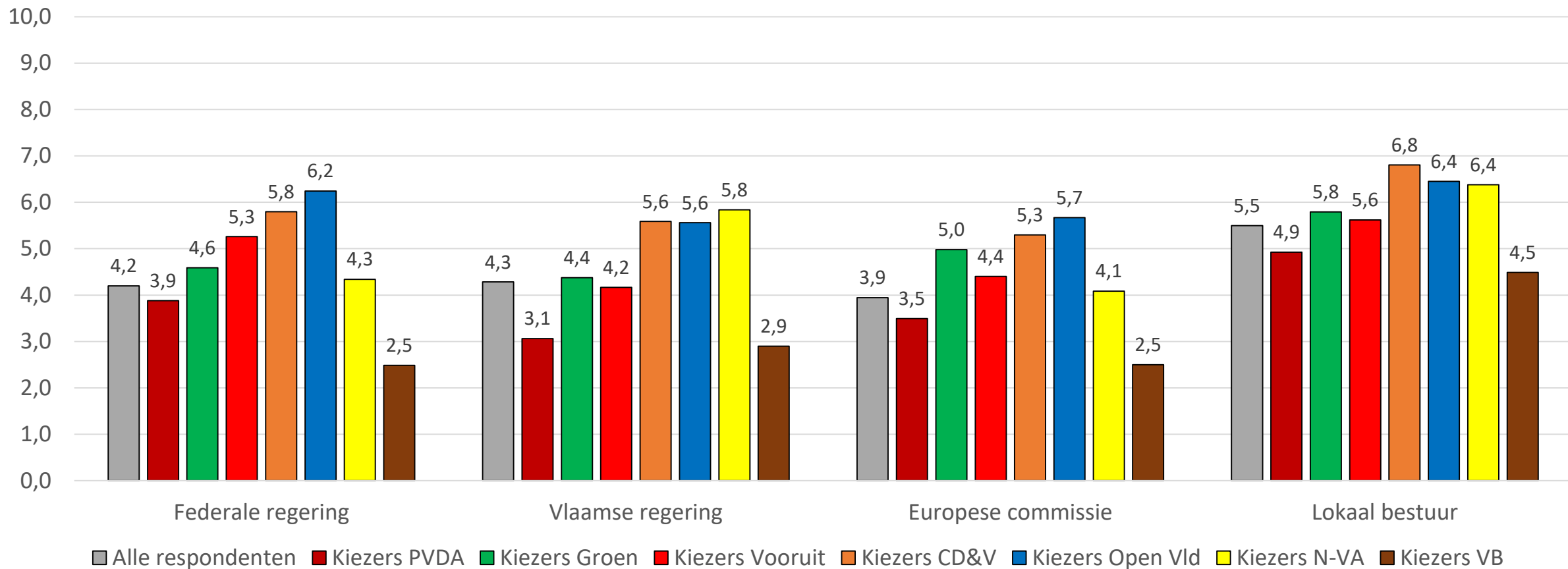

- *Hebt u in het algemeen vertrouwen in de Belgische regering onder leiding van Sophie Wilmés/Alexander De Croo? En in de Vlaamse regering onder leiding van Jan Jambon?*
- Vergelijking De Stemming 2020 en 2021
- In grafiek: gemiddelde score op schaal van 0 (helemaal geen vertrouwen) tot 10 (heel veel vertrouwen)

Vlaamse regering

- Vertrouwen in beide regeringen daalt
- Dat geldt voor bijna alle electoraten, behalve voor de Vld-kiezers en de federale regering (die hebben nu meer vertrouwen, van 6,5 naar 7,3)
- Electoraten verliezen *ook* vertrouwen in regering waar hun partij deel van uitmaakt (zie N-VA en de Vlaamse regering van 7,2 naar 6,5)
- Vertrouwen in Vlaamse regering (-1,0) daalt meer dan vertrouwen in federale regering (-0,4)
- Ironie: er was in 2020 meer vertrouwen in de kwakkelende regering Wilmes dan in 2021 in de 'volle' regering De Croo
- Ligt dat aan de prestatie van de regering of aan het 'rally-around-the-flag'-effect door de eerste corona-golf bij de bevraging in 2020 (waardoor het vertrouwen bijzonder hoog lag)

- *Hoe tevreden bent u over het beleid dat op de verschillende politieke bestuursniveaus werd gevoerd in de voorbije periode? (0-10)* Grafiek toont score van gemiddelde respondent op die schaal
- Noteer dat 'alle respondenten' ook de niet-kiezers inhoudt
- Globaal zien we het gekende patroon: meest vertrouwen in lokaal bestuur (5,5, dichtste bij) en minst in de Europese Commissie (3,9, verste weg)
- Duidelijk verschillen tussen electoraten in hun beoordeling van de verschillende bestuursniveaus. Vlaams Belang-kiezers veruit het meest negatief over alle niveaus (PVDA-kiezers ook, maar wel minder uitgesproken). Kiezers van Open Vld en CD&V zijn de grootste optimisten
- Opvallende verschillen tussen de federale en Vlaamse bestuursniveaus naargelang de partij in de regering zit of niet. N-VA-kiezers negatiever over federaal dan Vlaams, Groen-kiezer (iets meer positief over federaal dan Vlaams, Vooruit-kiezers meer positief over federaal dan Vlaams, Open Vld-Kiezers meer positief over federaal (waar ze premier van leveren) dan Vlaams. Dus kiezers kijken simpelweg naar de regering waar hun partij al dan niet in zit, en laten hun oordeel daar (deels) van afgangen

Besluit houding tegenover politiek

- Tevredenheid over de werking van de democratie *nam toe* van 2020 tot 2021
- Dat gaat samen met een *stijgend wantrouwen* in de regeringen (meer Vlaams dan federaal) en met *blijvende ontevredenheid* over regeringsbeleid
- Dus evolutie van *algemene* politieke tevredenheid en *specifieke* ontevredenheid spreken elkaar tegen. De systeemcrisis (afwezigheid van de federale regering) lijkt verteerd, maar het wantrouwen in de actoren die de democratie doen werken stijgt verder door